

Rettevejledning til eksamen 20. august 2020
Samfundsbeskrivelse A (SAMF A)
Økonomistudiet 1. årsprøve

Om denne rettevejledning

Denne rettevejledning er ikke udtømmende standard for en opgavebesvarelse, men har til formål at understøtte retning med henblik på karaktergivning. Rettevejledningen er derfor ikke udtømmende i forhold til korrekte løsningsmuligheder, men fremfører de centrale metodiske pointer samt den centrale statistik og beskrivelse. Statistik til udarbejdelse af denne rettevejledning er baseret på de til eksamen udleverede bilag og udleverede data fra Statistisk 10 årsoversigt.

Generelt om eksamen

Eksamen er afholdt digitalt

Tilladte hjælpemidler:

- Praktisk Statistisk Metode for Økonomer
- Statistisk Tiårsoversigt 2019
- Danmarks økonomi siden 1980
- Nationalregnskabet – Kompendium om det danske nationalregnskab
- EU – et overblik
- Inflation, Indkomst og Ulighed

Eksamenssættet bestod af 4 sider + 1 excel bilag + Excel-ark med tabeller fra Statistisk 10-årsoversigt 2019.

Besvarelsen af opgaven skal udarbejdes selvstændigt af den enkelte studerende. Alle spørgsmål skal bevares. Ved bedømmelsen lægges der generelt set, stor vægt på i hvilket omfang opgavebesvarelsen udviser forståelse for den samfundsbeskrivende og –statistiske metode.

Opgaveløsningen skal indeholde de mest centrale figurer / tabeller relateret til spørgsmålet, dvs. disse skal være inkluderet i hovedteksten.

Formkrav

Opgaveløsningen er uden maksimalt sidetal. En normalside er i punktstørrelse 12, 1,5 linjeafstand og 2,5 cm. i margin hele vejen rundt (øvre, nedre, i siderne)

Fremstilling

Hvad angår spørgsmål 1 og 2, er det vigtigt, at opgaveløsningen udtrykker bevidste metodevalg og metodeforståelse, dvs. at følgende bliver gennemgået:

- Formålet (Hvad bruges metoden til)
- Begrebsdefinitioner (Inkl. begrundelse af valg og indbyrdes forhold)
- Brugervejledning (Gennemgå metoden evt. vha. et konkret ex)
- Konkret eksempel (Illustrerer metoden i praksis + viser forståelse)
- Fordele og ulemper (Inkl. hvad man fx ikke kan bruge metoden til)

Det er således ikke tilstrækkeligt blot at aflevere resultaterne, dvs. de matematiske resultater af de statistiske metoder. Resultater og metode skal kobles sammen i form af tekst, figurer og tabeller.

Der skal i bedømmelsen også lægges vægt på de formelle krav for tabeller og figurer, jf. Praktisk statistisk metode. Kort resumeret er kravene, at tabeller og figurer fremstår som selvstændige elementer, dvs. er tydelige og forståelige uden behov for læsning af opgaven. Det indebærer nummerering og indholdsmæssigt dækkende overskrift, tydelig og korrekt anførsel af enhed(er), tydelig anførsel af signatur, især ved indhold af >1 talserie, udtømmende anførsel af kildehenvisning(er) samt evt. anmærkninger og noter.

Der skal lægges vægt på, at figurer og tabeller er gennemarbejdede, dvs. fremstår ”pæne” og forståelige, fx at akseinddeling på figurerne er fornuftig og ikke indeholder ’for meget’ information, som medfører uoverskuelighed. Sidstnævnte gælder ikke bilagstabeller.

Hvad angår spørgsmål 3 skal besvarelsen indeholde en kort indledning, et afsnit om data og dataforbehold samt beskrivelser. Den gode beskrivelse er en kombination af tekst og tal, dvs. i teksten indarbejdes udvalgte nøgletal. Udgangspunktet for beskrivelsen bør være en eller flere figurer. Den gode beskrivelse omfatter både trendbeskrivelse, en opdeling på delperioder og evt. outlayers. Hvad angår spørgsmål 3 skal besvarelsen endvidere indeholde forklaringer, der skal være begrundede, indholdet af forklaringsfaktoren være beskrevet og de skal være koblete til beskrivelsen. Forklaringerne skal i videst muligt omfang være dokumenteret i form af fx data i Statistisk Tiårsoversigt 2019 (STO), datoer i den økonomisk-politiske kalender i STO eller en konkret henvisning til omtalte udviklinger, teorier mv. i pensumbøgerne.

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 1

I bilag 1 findes oplysninger om eksporten på månedsbasis fra januar 2007 til februar 2020 ikke sæsonkorrigeret og sæsonkorrigeret.

- a) Beskriv sæsonmønsteret for eksporten i perioden gennem opgørelse og præsentation af implicitte sæsonfaktorer og gennemsnitlige implicitte sæsonfaktorer.
- b) Find vendepunkter for udviklingen i eksporten, præsenter og kommenter på resultatet.

Opgaveløsningen skal fokusere på anvendelse af statistiske metoder, og ikke alene udøve den nødvendige matematik til besvarelse af spørgsmålene. Beregninger skal præsenteres i form af tabeller og / eller figurer. Det er vigtigt, at besvarelsen udviser forståelse for de anvendte statistiske metoder. Det betyder bl.a. at der argumenteres for metodiske valg og formålet med metoden, eksemplificeres hvordan de statistiske metoder benyttes samt diskuteres fordele og ulemper til metodevalg. Opgaveløsningen skal, når det efterspørges, beskrive den statistiske udvikling. Opgaveløsningen skal *ikke* forklare årsagerne til den statistiske beskrevne udvikling, dvs. fortolke fx økonomiske og/eller samfundsmæssige forhold.

Spørgsmål 2a)

Det styrker besvarelsen, hvis begreber fortolkes. Fortolkningen kan udmærket være kortfattet på linje med ovenstående.

Det bør trække ned, såfremt metoden bag tidsserieanalyse ikke nævnes kort: En tidsserie kan opdeles i trend, konjunktur, sæson og irregulær komponent.

Trend: den langsigtede udvikling ("start til slut"; der kan i meget lange tidsserier være lokale trends)

Konjunktur: kortsigtede udsving omkring trenden (vendepunkter)

Sæson: Faste udsving styret af sæson, fx vinter eller julen.

Irregulær komponent: Tilfældige udsving i bestemte kvartaler eller måneder

Opgavebesvarelsen skal dog primært beskrive sæsonmønsteret ved en kombination af tekst og tal. Beskrivelsen skal forholde sig til udvikling over hele perioden og underinddele på relevante delperioder.

Opgavebesvarelsen skal udvise forståelse for opgørelsen af implicitte sæsonfaktorer og gennemsnitlige implicitte sæsonfaktorer, herunder ved at eksemplificere (beregningseksempel med data i formel).

Implicitte sæsonfaktorer opgøres for hver måned som: ikke sæsonkorrigeret værdi divideret med sæsonkorrigeret værdi

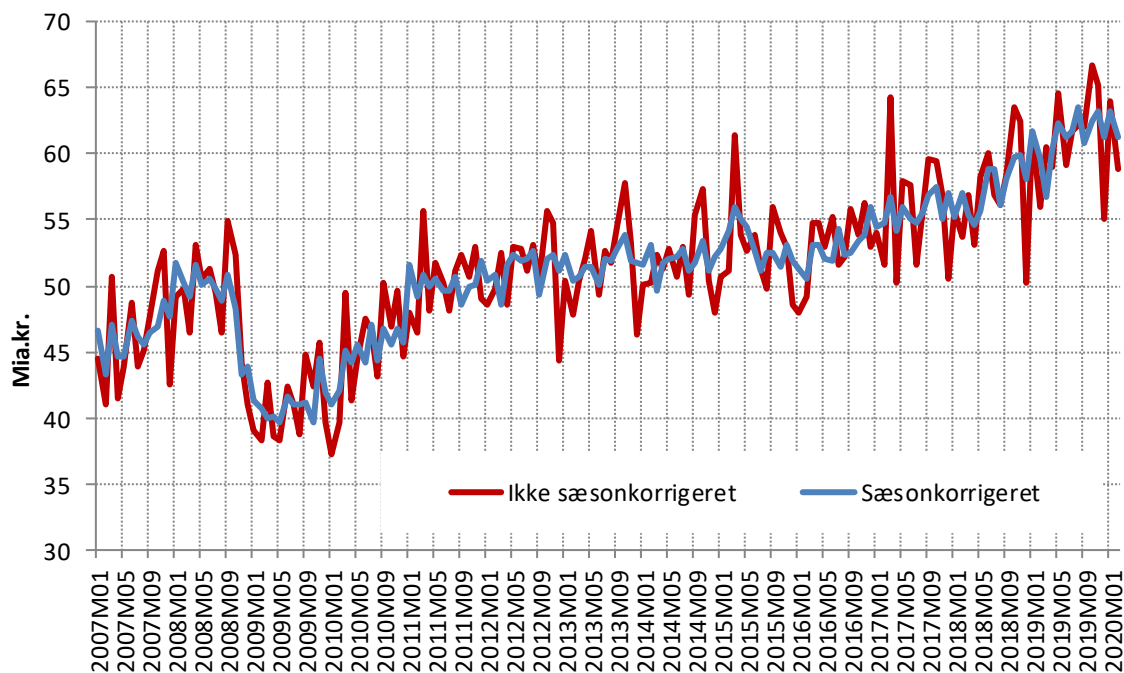
Begrebet implicit sæsonfaktor skal fortolkes. Implicitte sæsonfaktorer er det relative forhold mellem ukorrigerede og sæsonkorrigerede data. For et givet kvartal viser sæsonfaktoren:

- sæsonfaktor < 1 : Lavsæson. Positiv korrektion for sæson, dvs. den ikke-korrigerede månedsvise værdi reduceres pga. sæson
- sæsonfaktor $= 1$: ingen korrektion for sæson, dvs. måneden er ikke påvirket af sæson
- sæsonfaktor > 1 : Højsæson: Negativ korrektion for sæson, dvs. den ikke-korrigerede kvartalsvise værdi forhøjes pga. sæson

Den konkrete opgavebesvarelse må vurderes, men en figurpræsentation er mest relevant grundet hensyn til overblik. Det er vigtigt, at formalia for figurer/tabeller er overholdt.

Figur 2.1 viser de sæsonkorrigerede og ikke sæsonkorrigerede eksporttal for at illustrere, at eksporten er påvirket af sæsonudsving. Figuren er ikke central for besvarelsen af opgaven, og kan evt. blot være placeret i bilag eller i bilagstabeller.

Figur 2.1 Eksporten fra Danmark (sæsonkorrigerede og ikke sæsonkorrigerede tal)

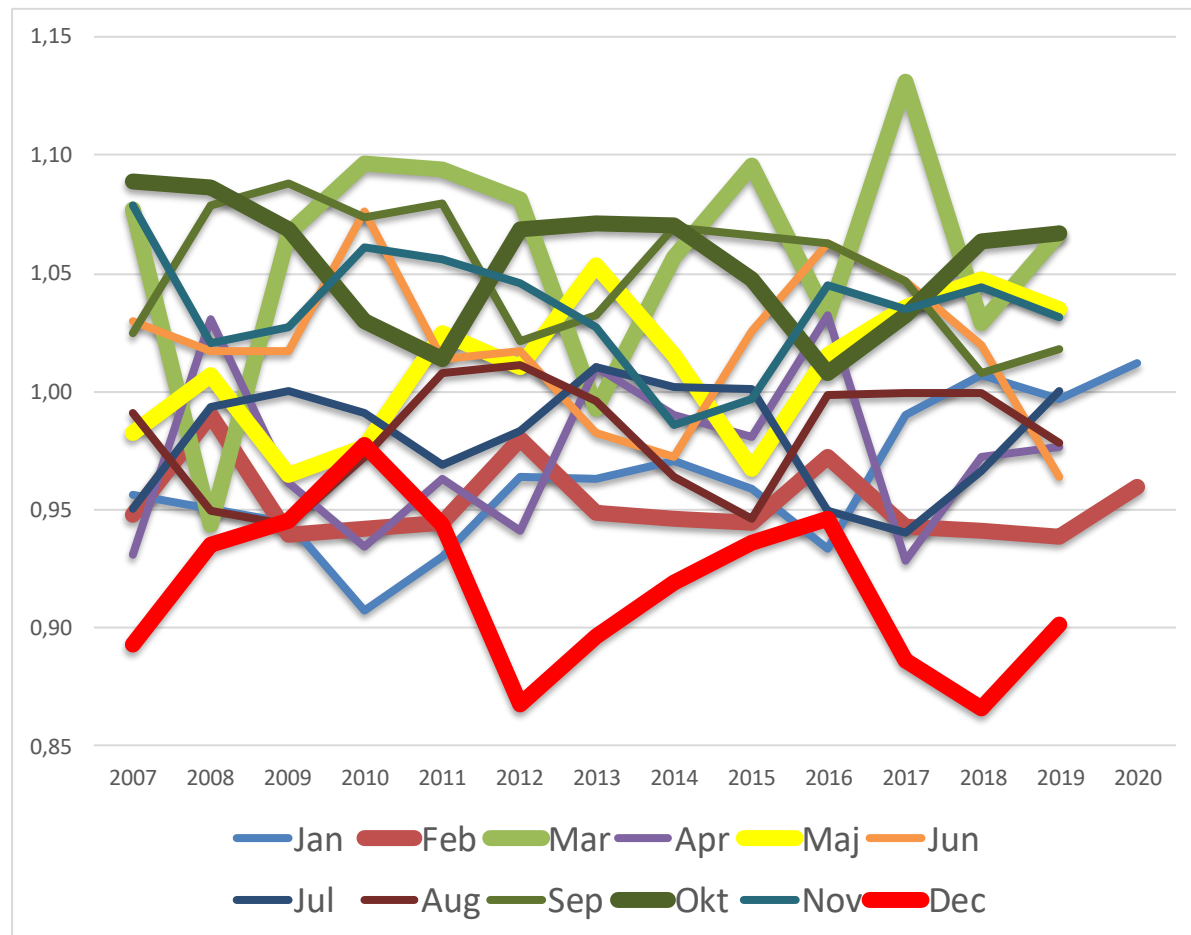

Kilde: Bilag 1 til opgaven og egne beregninger. Løbende priser.

Figur 2.2 viser implicitte sæsonfaktorer for eksporten, og præsentationen heraf skal være omfattet af opgavebesvarelsens hoveddel. Såfremt en lignende figur ikke fremgår af besvarelsen bør det trække meget ned. Det er vigtigt, at formalia for figurer er overholdt. Af hensyn til overskueligheden er det ok, såfremt nogle af månederne er udeladt af figuren.

Beskrivelserne af resultatet kan fx tage udgangspunkt i de måneder, hvor der er højkonjunktur (den største gennemsnitlige positive afvigelse fra gennemsnittet, marts og oktober), lavkonjunktur (den største gennemsnitlige negative afvigelse fra gennemsnittet, februar og december) og mindst påvirket af konjunktur (den laveste gennemsnitlige afvigelse fra gennemsnittet, Maj).

Figur 2.2 Implicitte sæsonfaktorer for vareeksporten fra Danmark fra januar 2007 til februar 2020 opgjort pr. måned.

Kilde: Bilag 1 til opgaven og egne beregninger.

Herefter bør besvarelsen indeholde en kort beskrivelse af metoden bag gennemsnitlige implicitte prisindeks for de 12 måneder, der er et simpelt gennemsnit af hver sæsonfaktor for de enkelte måneder i alle 13 år og 2 måneder i tidsserien.

Der bør ligeledes redegøres for den gennemsnitlige sæsonafvigelse og beregningen heraf i pct.

Tabel 2.1 viser de gennemsnitlige sæsonfaktorer for de 12 måneder og den gennemsnitlige afvigelse i pct.

Ovenstående metodeforståelse og nedenstående præsentation af resultatet bør fremgå af besvarelsens hoveddel. Ellers bør det trække meget ned.

Tabel 2.1. Gennemsnitlige sæsonfaktorer og gennemsnitlig procentvis afvigelse for Eksporten fra Danmark pr. måned fra januar 2007 til februar 2020.

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	TJEK
Gns. Sæsonfaktor	0,96	0,95	1,06	0,97	1,01	1,02	0,98	0,98	1,05	1,06	1,03	0,92	1,00
Gns. Afvigelse i pct.	-3,7	-4,7	5,9	-2,7	1,0	1,9	-1,9	-1,9	5,1	5,5	3,5	-8,4	0,0

Kilde: Bilag 1 til opgaven og egne beregninger. Fremhævninger: Grøn er højkonjunktur med den største gennemsnitlige positive afvigelse fra gennemsnittet, rød er lavkonjunktur med den største gennemsnitlige negative afvigelse fra gennemsnittet og gul er mindst påvirket af konjunktur med den laveste gennemsnitlige afvigelse fra gennemsnittet.

Beskrivelsen af sæsonmønstret skal være præcis, men kan udmærket være kortfattet og punkttopstillet, rammer og tid for eksamen taget i betragtning. Beskrivelse bør indeholde en beskrivelse af udviklingen over tid (de 13 år og 2 måneder) og en beskrivelse af forskellene i de gennemsnitlige sæsonfaktorer. Ellers bør det trække ned.

Det overordnede billede jfr. figur 2.2 er, at der kun med meget få undtagelse er måneder, der afviger mere end +/- 10 pct. fra gennemsnittet, og at der ellers er meget stor variation i sæsonfaktorerne. Bortset fra enkelte år er det dog nogenlunde fast, hvilke måneder, der er højsæson og hvilke måneder, der er lavsæson.

I gennemsnit over hele perioden er marts og oktober de måneder, der er præget af den mest markante højsæson med positive afvigelser fra gennemsnittet på over 5,5-5,9 pct. Omvendt er december og februar de måneder, der er præget af den mest markante lavsæson med negative procentvise afvigelser på -4,7 og -8,4 pct. Maj er mindst påvirket af sæson med afvigelse på kun 1,0 pct.

Spørgsmål 2.b)

Formålet med en vendepunktsanalyse skal beskrives. Fremgangsmåden skal beskrives.

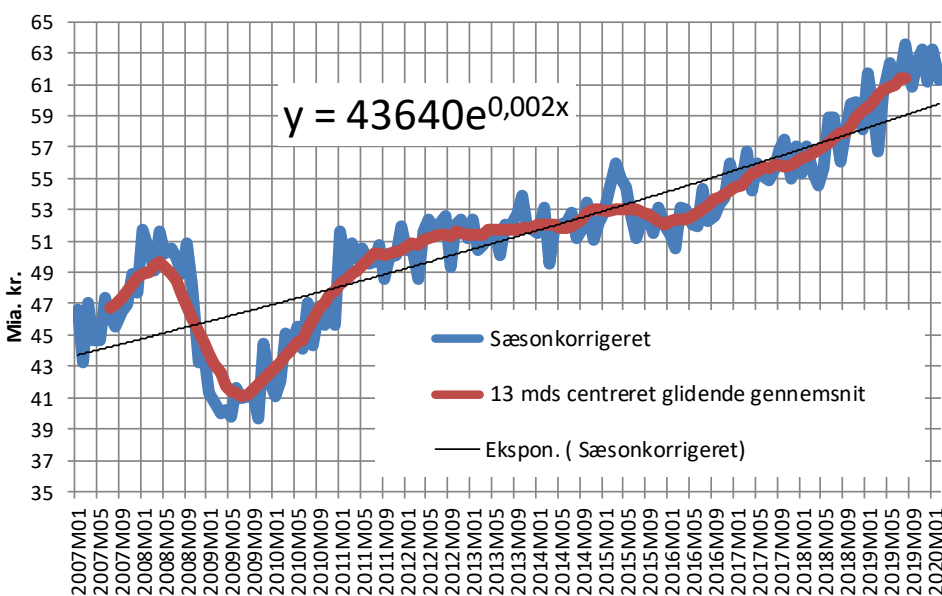
Vendepunktsanalysen har til formål at finde delperioder for konjunkturudviklingen, dvs. finde tidspunkter hvor økonomien vender fra høj- til lavkonjunktur (og omvendt). Vendepunktanalysen benytter sig af følgende trin

- Udgangspunktet er sæsonkorrigerede data, da det er konjunkturudviklingen gennem perioden som er i fokus
- Udsving i den sæsonkorrigerede dataserie udglattes for at fjerne ubetydelige konjunkturskift og fokusere på overordnede skift. Det sker fx ved 13. måneders glidende gennemsnit. Valget af antal måneder er ikke afgørende. Jo flere måneder jo glattere tidsserie.
- Den eksponentielle trend beregnes. Trenden beregnes på de sæsonkorrigerede data. Findes i Excel.
- Procentvise afvigelser mellem udglattet dataserie og trend beregnes (Måned for måned)
- Endelig kan udviklingen i de procentvise afvigelser identificeres i pct. point.

Opgavebesvarelsen skal udvise forståelse for beregningerne, herunder ved at eksemplificere.

Figur 2.3 viser sæsonkorrigerede eksport, 13 måneders centreret glidende gennemsnit og den tilhørende eksponentielle trendlinje (på de sæsonkorrigerede tal). Opgavebesvarelsen skal indeholde en tilsvarende figur. Vendepunktsanalysen skal præsenteres grafisk. Det er vigtigt, at formalia for figurer er overholdt.

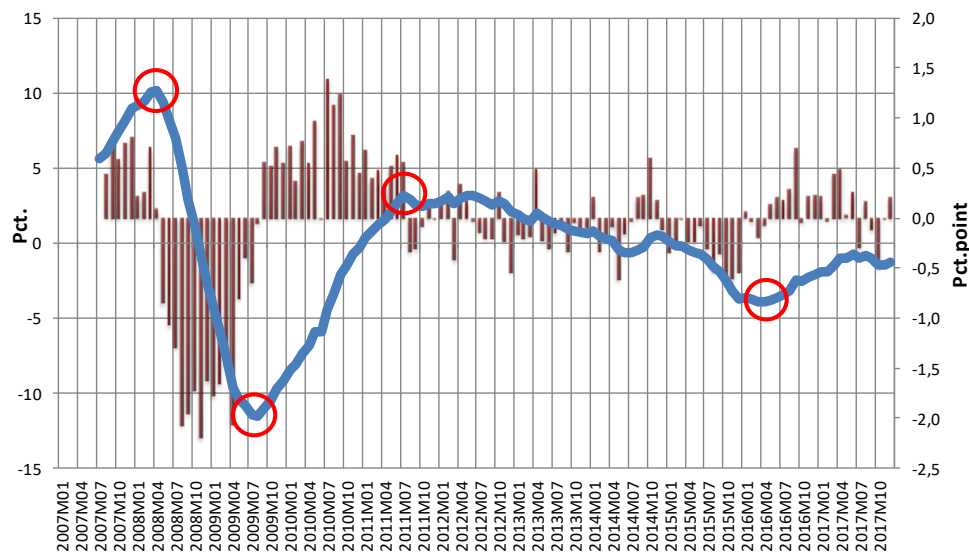
Figur 2.3. Eksporten, sæsonkorrigeret, glidende gennemsnit og trenden fra 2007 til 2020.

Kilde: Bilag 1 til opgaven og egne beregninger.

Anm. Den eksponentielle trend følger funktionen $Y = 43640e^{0,002x}$

Figur 2.4. Vendepunkter for eksporten fra 2007 til 2020

Kilde: Bilag 1 til opgaven og egne beregninger.

Anm.: Kurven udgør de procentvise forskelle mellem 13- måneders glidende gennemsnit og trend for eksporten. (sæsonkorrigeret). Søjlerne (sekundær akse) er ændringerne i pct. point. Fra måned til måned. Cirklerne angiver overordnede vendepunkter.

Figur 2.4 indeholder vendepunkterne for eksporten ift. trenden identificeret ved den procentvise afstand mellem den udglattede tidsserie (tælleren) og tendenslinien (nævneren). Samt forskellen fra måned til måned i pct. point. Der hvor tidsserien vokser hurtigere end tendensen (hvor kurven vokser og forskellen i pct. point er overvejende positiv (vokser), identificeres højkonjunkturer (og omvendt). I skiftene identificeres vendepunkterne.

Udviklingen beskrivelse og vendepunkterne ift. trenden identificeres. Eksporten varierer omkring trenden for perioden med en:

- Højkonjunkturperiode fra begyndelsen af perioden til omkring **maj 2008**.
- Lavkonjunkturperiode fra omkring maj 2008 til omkring **september 2009**.
- Højkonjunkturperiode fra omkring september 2009 til omkring **august 2011** (perioden herfra til juli 2012 kan angives som vendepunkt idet konjunkturudvikling i denne periode følger tendensen))
- Lavkonjunkturperiode fra omkring august 2011 til omkring **maj 2016**.
- Højkonjunktur fra maj 2016 og perioden ud.

Der kan være identificere mindre, midlertidige vendepunkter undervejs, hvilket er ok.

Bemærk, at der pga. udglatningen mistes 6 måneder i starten og i slutningen af perioden, hvor der ikke kan identificeres vendepunkter.

Besvarelsen bør indeholde en lignende identifikation af vendepunkter. Ellers bør det trække meget ned.

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 2

- A. Vis ved anvendelse af realberegninger den årlige vækst i pct. fra 2009 til 2017 for følgende indikatorer i en figur:
- Reallønnen for virksomheder og organisationer i alt
 - Den reale gennemsnitlige personindkomst før skat i alt
 - Realrenten ved gennemsnitlige effektive enhedsobligationsrente (realkreditobligationer).
- B. Beregn den årlige vækst i pct. og den gennemsnitlige årlige vækst i pct. p.a. i den reale gennemsnitlige disponible familie indkomst fra 2009 til 2017 for tre af seks følgende familietyper og vis udviklingen af de årlige vækstrater i en figur:
- Familier i alt
 - Par
 - Enlige i alt
 - Enlige mænd
 - Enlige kvinder.
- C. Begrund dit valg og forklar den beskrevne udvikling i indkomsten i delopgave 2A og 2B.

Opgaveløsningen skal fokusere på anvendelse af statistiske metoder, og ikke alene udøve den nødvendige matematik til besvarelse af spørgsmålene. Beregninger skal præsenteres i form af tabeller og / eller figurer. Det er vigtigt, at besvarelsen udviser forståelse for de anvendte statistiske metoder. Det betyder bl.a. at der argumenteres for metodiske valg og formålet med metoden, eksemplificeres hvordan de statistiske metoder benyttes samt diskuteres fordele og ulemper til metodevalg. Opgaveløsningen skal, når det efterspørges, beskrive den statistiske udvikling. Opgaveløsningen skal *ikke* forklare årsagerne til den statistiske beskrevne udvikling, dvs. fortolke fx økonomiske og/eller samfundsmæssige forhold.

Ad. A Realberegninger

På basis af data fra STO s. 47, 60, 61, 146 & 149 opgøres de enkelte indikatorer, der efterspørges i delopgave 1 og 2.

Det er afgørende at de enkelte indikatorer defineres og beskrives. Ellers skal det trække ned.

Udgangspunktet for beregningerne er den nominelle løn, indkomst og rente, der opgøres ud fra den faktiske udvikling i markedet – dvs. inden der korrigeres for inflation og skat.

I reallønnen, -indkomsten og –renten korrigeres for inflation opgjort som udviklingen i forbrugerprisindekset. For løn og indkomst betyder det, at det bedre beskriver udviklingen i købekraften, hvilket vil sige den stigende mængde af varer og tjenesteydelser man kan købe efter at der er taget højde for, at priserne er steget.

I delopgave 2 beregnes den reale disponible indkomst for tre udvalgte familietyper. At opgørelsen er disponibel betyder, at det er efter skat. Ved indkomst betyder det således den del af indkomsten man får til sig selv til forbrug og opsparing. Denne metodeforståelse bør indgå i besvarelsen. Ellers bør det trække ned.

Der spørges ikke til realdisponibel rente. Her anvendes rentefradraget i stedet for skattesatsen, hvorved man ser på den rente man som debitor skal betale efter inflation og rentefradrag. Dette kan dog ikke forventes at indgå i besvarelsen.

Opgavebesvarelsen skal endvidere udvise forståelse for beregningerne ved at eksemplificere.

Det styrker besvarelsen, hvis begreberne fortolkes. Fortolkningen kan udmærket være kortfattet på linje med ovenstående.

Tabel 2.1. og Figur 2.1 viser udviklingen i realløn, -indkomst og –rente. Tabellen kan fint indgå i bilag. Figurens indhold skal fremgå af opgavebesvarelsen og præsentation skal være omfattet af opgavebesvarelsens hoveddel. Det er vigtigt, at formalia for figurer/tabeller er overholdt. Ellers bør det trække ned.

Udviklingen i de tre indikatorer kan beskrives kort, men der spørges ikke eksplicit hertil.

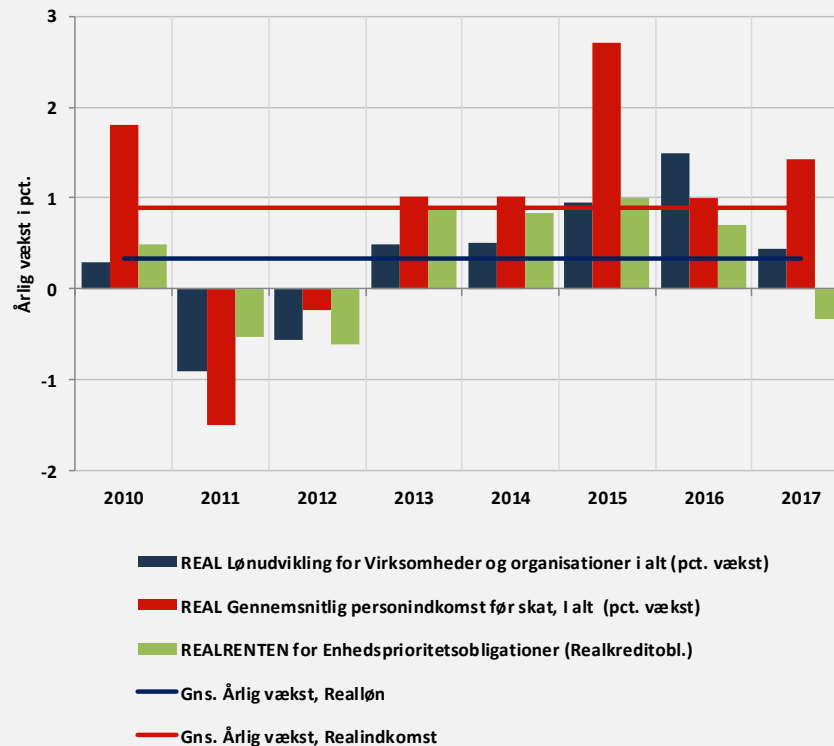
Tabel 2.1: Realløn, -indkomst og –rente fra 2009 til 2017

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gns. Årlig vækst
REAL Lønudvikling for Virksomheder og organisationer i alt (pct. vækst)	0,3	-0,9	-0,6	0,5	0,5	0,9	1,5	0,4	0,3	0,3
REAL Gennemsnitlig personindkomst før skat, I alt (pct. vækst)	1,8	-1,5	-0,2	1,0	1,0	2,7	1,0	1,4	0,9	0,9
REALRENTEN for Enhedsprioritetsobligationer (Realkreditobl.)	0,5	-0,5	-0,6	0,9	0,8	1,0	0,7	-0,3	N/A	N/A

Kilde: STO s. 47, 60, 146 & 149

Note: Gns. Årlig vækstrate af realrenten kan ikke beregnes, da den nominelle rente kun opgøres årligt.

Figur 2.1: Realløn, -indkomst og –rente fra 2009 til 2017

Kilde: STO s. 47, 60, 146 & 149

Ad. B Real disponible familieindkomstberegninger

Se ovenfor ift. metodeforståelse. Det accepteres at henvise hertil i delopgave A. Ellers er den relevante ændring ift. A, at der her i delopgave B alene behandles familieindkomster og at der er tale om disponible opgørelser efter skat. Det bør fremgå af besvarelsen. Ellers bør det trække ned.

Tabel 2.2. herunder præsenterer vækstrater og gns. årlig vækst. Tabellen kan fint fremgå af et bilag. De gns. Årlige vækstrater for de tre udvalgte familietyper bør dog fremgå af hoveddelen af opgaven.

Figur 2.2 viser udviklingen i de real disponible familieindkomster. Figurens indhold for de tre udvalgte familietyper skal fremgå af opgavebesvarelsen og præsentation skal være omfattet af opgavebesvarelsens hoveddel. Det er vigtigt, at formalia for figurer/tabeller er overholdt. Ellers bør det trække ned. Såfremt der anvendes kurvedigram til figur 2.2. er det vigtigt, at den studerende viser forståelse for, at et fald i en kurve ikke nødvendigvis er ensbetydende med et fald i væksten, men alene kan være en aftagende vækstrate. Der er dog flere indikatorer der i 2011 og 2012 oplever decideret negative vækstrater i den realdisponible indkomstudvikling.

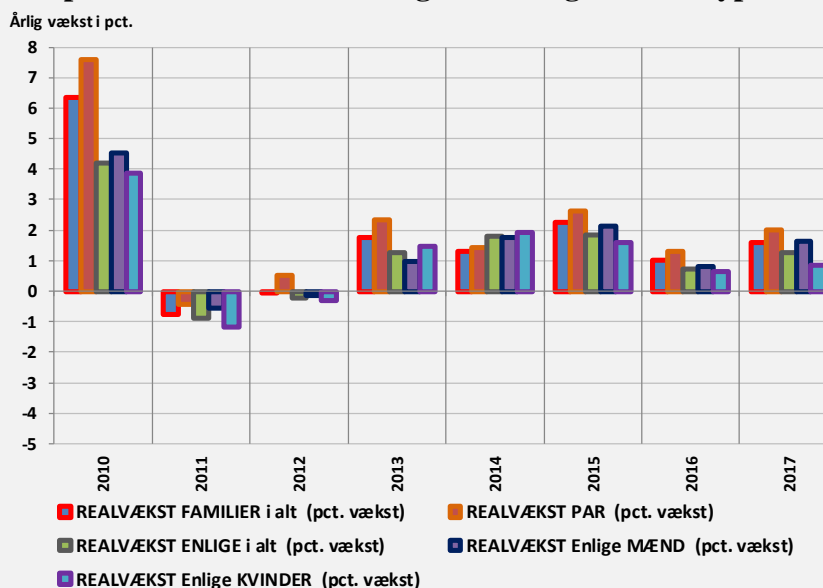
Udviklingen i de tre udvalgte indikatorer kan beskrives kort, men der spørges ikke eksplicit hertil.

Tabel 2.2: Real disponibel indkomstudvikling for udvalgte familietyper fra 2009 til 2017

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gns. Årlig vækst
REALVÆKST FAMILIER i alt (pct. vækst)		6,3	-0,8	-0,1	1,7	1,3	2,3	1,0	1,6	1,7
REALVÆKST PAR (pct. vækst)		7,6	-0,4	0,5	2,3	1,4	2,6	1,3	2,0	2,1
REALVÆKST ENLIGE i alt (pct. vækst)		4,2	-0,9	-0,2	1,3	1,8	1,8	0,7	1,3	1,2
REALVÆKST Enlige MÆND (pct. vækst)		4,5	-0,6	-0,1	1,0	1,8	2,1	0,8	1,7	1,4
REALVÆKST Enlige KVINDER (pct. vækst)		3,9	-1,2	-0,3	1,5	1,9	1,6	0,7	0,8	1,1

Kilde: STO s. 61 & 146

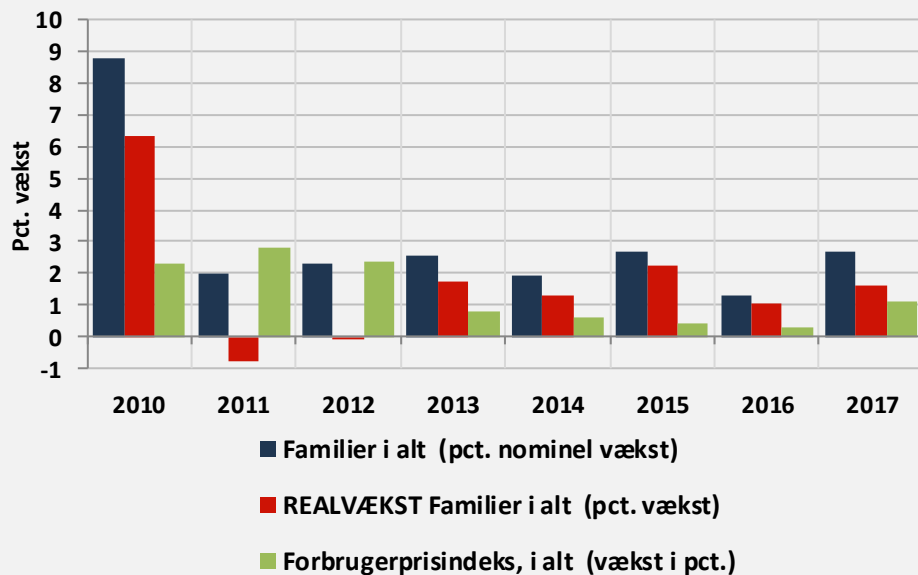
Figur 2.2: Real disponibel indkomstudvikling for udvalgte familietyper fra 2009 til 2017

Kilde: STO s. 61 & 146

Nedenfor er indsat en figur 2.3, der for familieindkomst i alt viser udviklingen i hhv. nominel disponible indkomst, forbrugerpriserne og den reale disponible indkomst. En lignende figur kan ikke forventes at besvarelsen, men besvarelsen bør indeholde et eksempel, hvor der redegøres for, at udviklingen i den reale disponible indkomst er resultatet den nominelle vækst korigeret for prisudviklingen.

Figur 2.3: Real disponibel indkomstudvikling for udvalgte familietyper fra 2009 til 2017

Kilde: STO s. 61 & 146

Ad. C: Forklaringer til indkomstberegningerne i del A og B

Der skal fokus på at forklare indkomstudviklingen i alt fra delopgave A og B. En endeløs opremsning af f.eks. politiske forklaringsfaktorer uden kobling til beskrivelsen af et bestemt nøgletal, og hvad den enkelte faktor betyder for denne, skal trække ned.

Det er vigtigt at valget af forklaringsfaktorer er begrundet, gerne underbygget og dokumenteret med tal eller beskrivelser af de institutionelle ændringer fra STO og koblet til det beskrevne.

Der er mange mulige forklaringsfaktorer, og det kan ikke forventes at alle inddrages. Besvarelsen bør dog komme rundt om konjunkturmæssige, markedsmæssige og institutionelle forklaringer.

Af mulige forklaringsfaktorer kan nævnes: (mulige kilder til dokumentation er indsat i parentes.) De indsatte figurer er baseret på data fra STO. Dokumenterede forklaringer trækker op, men der kan ikke forventes udarbejdelse af egentlige figurer.

Konjunktur

- BNP vækst (s.105 – dog ikke nogen nævneværdig sammenhæng med indkomsten. Bør fremhæves))
- Ledighedsgraden (s. 42 – heller ikke nogen nævneværdig sammenhæng)

Markedsmæssig (generelt bedre sammenhæng til indkomstudviklingen)

- Konkurrenceanne Konkurrence og globalisering

- Inflation inkl. olieprisstigninger (s.146/7)
- Aktier og huspriser (s. 90 og 149)
- Renten (s. 148/9)

Institutionel (s. 199-217)

- EU- inflationsmål og dansk fastkurspolitik (s. 162)
- Skattereform (fx 2012 jfr. s. 210)
- Arbejdsmarkedsreformer (Kan ikke forventes)
- Offentlige ansatte – regulering
- Overførsler – satsregulering
- SP udbetalinger på 45 mia.kr. i 2009
- Efterløn på 30 mia.kr. udbetalt i 2012

Demografi

- Indvandring

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 3

- A. Beskriv udviklingen i beskæftigelsen og produktiviteten målt i både timer og personer for udvalgte tre brancher.
- B. Forklar sammenhængen mellem de beskrevne nøgletal og den beskrevne udvikling i delopgave 3A. Opgaveløsningen skal forklare årsagerne til den statistiske beskrevne udvikling, dvs. fortolke fx økonomiske og/eller samfundsmæssige forhold.

Af formålet fremgår, at den studerende skal have en viden og færdigheder vedr. bl.a. Nationalregnskabet's produktivetsbegreber, indkomstbegreber og beskæftigelsesbegreber, herunder fordelt på erhvervsgrupper.

Pensum er især Statistisk Tiårsoversigt (STO), Nationalregnskabet og Danmarks økonomi siden 1980.

Spørgsmål 3.1 Beskrivelse af udviklingen

Definitioner, data og forbehold

- Det er vigtigt, at den studerende definerer begge typer af produktivetsberegninger (timer og personer) givet spørgsmålet. (Arbejds)produktiviteten beregnes som BVT i kædede priser/beskæftigelsen, hvor beskæftigelsen så kan være antal personer eller timer.
- Beskæftigede er baseret på data fra Nationalregnskabet, 2008-2018, jf. STO s. 126. Der er tale om antal helårspersoner, det vil sige opgjort som beskæftigede i hele perioden.
- Nationalregnskabsdata for beskæftigelsen er foreløbige for 2016-2018, hvilket der skal tages forbehold for, idet data i beskrivelsen kan ændre sig efterfølgende.
- Gængse definitioner behøver ikke have citationstegn om sig, men kilden er vigtigt.
- Medtages irrelevante definitioner eller/og irrelevante informationer i definitioner, fx nationalregnskabet også fås som kvartalstal, skal det trække ned.
- Det skal trække meget ned, hvis der ikke er en omtale af definitioner, data og forbehold svarende til ovenstående, herunder betydningen af forbehold kan have for beskrivelsen.

Beskrivelse:

- Der er mange valgmuligheder, og det centrale er, at valgene er begrundede. Idet der er mange valgmuligheder, så er der ikke udvalgte nogle brancher i rettevejledningen. Det er dog oplagt at vælge en branche/erhvervsgruppe fra den primære sektor, sekundære sektor og den tertiære sektor.
- Beskrivelsen af udviklingen i beskæftigelsen i hver af de valgte brancher skal som minimum omfatte niveauet i antal tusinder i en figur, tabel eller en supplerende skriftlig præsentation.
- Beskrivelsen af udviklingen i BVT i 2010-kædede værdier for hver af de valgte brancher skal som minimum omfatte niveauet i mia.kr. i en figur, tabel eller en supplerende skriftlig præsentation.
- Beskrivelsen af udviklingen i produktiviteten for henholdsvis personer og timer for hver af de valgte brancher skal være i indeks i en figur, tabel eller en supplerende skriftlig præsentation. Netop ved produktivitsberegninger giver det god mening at benytte indeks, da niveauet er irrelevant. Det er vigtigt, at den studerende forholder sig til forskellen mellem produktivitet målt ved brug af personer og timer.
- Det skal trække meget ned, hvis der ikke er en dækkende beskrivelse af hver af de tre brancher samt forskellen mellem produktivitet målt ved brug af personer og timer svarende til ovenstående.

Spørgsmål B.2 Forklaringer på udviklingen

Der er primært tre forklaringer til udviklingen i beskæftigelsen, BVT og dermed produktiviteten – konjunkturmæssige, institutionelle, markedsmæssige i form af globaliseringen afhængig af branchevalg samt øvrige forklaringer fx teknologi og vejret. Det er vigtigt, at de studerende kobler de enkelte forklaringer til de forskellige nøgletal.

Arbejdstidsnedsættelser giver lavere produktivitet i beregningerne pr. mand, men formentlig højere produktivitet i timeproduktiviteten.

Produktionen målt i BVT i de enkelte brancher er bl.a. bestemt af efterspørgslen, der igen afhænger bl.a. af konkurrenceevne (lønomkostninger, valutakurs).

Konjunkturforholdene påvirker fx industriens BVT med positiv vækst i højkonjunktur og fald i lavkonjunktur. Globaliseringen driller tallene.

Beskæftigelsen er bl.a. bestemt af produktionen, produktiviteten og arbejdstiden. Ud fra antal beskæftigede og antal præsterede timer kan den gennemsnitlige årlige arbejdstid udregnes. Den varierer med konjunkturerne (stigende i højkonjunktur og visa versa).

Produktiviteten er også påvirket af labour hoarding ved skift i konjunkturerne.

Af øvrige forklaringer kan fx peges på vejrets indvirkning på BVT i landbruget og at urentable landbrug nedlægges over tid.

Tilsvarende påvirker ny teknologi også produktiviteten i alle alle brancher.

Offentlig forvaltning og service: Indtil 2015 måleproblemer, da sektoren består af ikke-markeds-mæssige ydelser, fordi produktionen ikke kunne måles fra outputsiden, og i stedet anvendtes input. Efter 2015 fortsat måleproblemer, selvom der måles ud fra outputsiden, men ikke på grund af selve metoden, men fordi der er svært at vælge de nøgletal, som viser produktionen målt fra output-siden.